

Methodische beschrijving voor de VNG typologie van Nederlandse gemeenten

De manier waarop maatschappelijke vraagstukken zich lokaal manifesteren, verschilt aanzienlijk tussen gemeenten door uiteenlopende ruimtelijke, economische en organisatorische omstandigheden, evenals de diversiteit van de bevolking. Factoren zoals regionale vergrijzing, migratiepatronen en de beschikbaarheid van menselijk kapitaal spelen een cruciale rol in de aard en aanpak van deze problemen. Het ontwikkelen van een typologie van Nederlandse gemeenten is essentieel om inzicht te krijgen in de overeenkomsten en verschillen tussen gemeenten. Deze typologie helpt beleidsmakers en onderzoekers bij het identificeren van deze variaties en biedt een gestructureerd kader voor effectieve en gerichte beleidsinterventies.

Een goed ontwikkelde typologie maakt het mogelijk om prestaties van gemeenten valide te vergelijken en te leren van best practices. Door de lokale manifestatie van maatschappelijke vraagstukken te analyseren, kunnen beleidsmakers identificeren welke gemeenten het beste omgaan met specifieke uitdagingen en deze kennis benutten om andere gemeenten te verbeteren. Hierdoor kunnen beleidsstrategieën beter worden afgestemd op de unieke omstandigheden van elke gemeente, wat bijdraagt aan een dieper begrip van onderliggende factoren en effectievere beleidsmaatregelen.

Doelstelling

De typologie is ontwikkeld voor toepassing op het benchmarkplatform [Waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Het dient als segmentatie- en vergelijkingsmechanisme voor onder meer de rapportages en dashboards voor de [Burgerpeiling 'Waar staat je gemeente'](#)¹ en de [Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein](#) (GMSD) en de achterliggende database.

Onze ambitie is om een gedetailleerde en evenwichtige typologie van Nederlandse gemeenten te ontwikkelen die een unieke combinatie van kenmerken weerspiegelt. Deze typologie zal diverse aspecten van inwoners en hun leefomstandigheden omvatten, zoals demografische gegevens, economische status en sociale omstandigheden. We streven naar segmenten die logisch en herkenbaar zijn vanuit een beleidsperspectief en die geschikt zijn voor een breed scala aan maatschappelijke vraagstukken, waaronder zorg, gezondheid en maatschappelijke participatie.

De methodiek zal gebaseerd zijn op actuele gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en [Waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) (WSJG) via API. We zullen gebruikmaken van moderne machine-learning technieken voor een ongestuurde analyse, wat zorgt voor een transparante en herleidbare benadering. Bovendien willen we een

¹ Voor meer informatie over de Burgerpeiling en GMSD zie: <https://vng.nl/projecten/burgerpeiling> en <https://vng.nl/projecten/gemeentelijke-monitor-sociaal-domein>

flexibele methodiek ontwikkelen die eenvoudig kan worden aangepast en geüpdatet, zodat deze relevant blijft in een voortdurend veranderende context.

Constructie van de typologie

Bij het tot stand brengen van de segmenten zijn de volgende analysestappen doorlopen.

Allereerst werd data verzameld van relevante bronnen, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en WSJG, via API. Deze data vertegenwoordigen zes belangrijke bouwblokken: Demografie, Huishoudens, Opleiding, Inkomen, Vermogen en Bezit, Ondersteuning, en Woon- / Leefsituatie.

De meest actuele gegevens werden gebruikt, waarbij 14 specifieke kenmerken² -evenwichtig verdeeld over de bouwblokken- werden opgenomen. Deze kenmerken zijn: aandeel verzuimden, aandeel inwoners van 15 tot 25 jaar, aandeel eenpersoonshuishoudens, aandeel eenoudergezinnen, aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond, aandeel inwoners met een lage opleiding, aandeel inwoners met een hoge opleiding, aandeel huishoudens tot 110% van het sociaal minimum, gemiddeld inkomen per inkomensontvanger, mediaan vermogen van particuliere huishoudens, aandeel inwoners met een WW-uitkering, aandeel Wmo-cliënten, gemiddelde WOZ-waarde van woningen, en aandeel huurwoningen in bezit van corporaties.

Na het verzamelen van de data werden ontbrekende (continue) waarden geïmputeerd met behulp van MICE (Multiple Imputation by Chained Equations) met de Predictive Mean Matching (pmm) instelling om een volledige dataset te verkrijgen. Vervolgens werd de data genormaliseerd zodat de verschillende kenmerken op een vergelijkbare schaal werden gebracht. Dimensiereductie werd toegepast met behulp van het Uniform Manifold Approximation and Projection (UMAP) algoritme om de complexiteit van de data te verminderen, en tegelijkertijd de belangrijkste structuren op zowel globaal als lokaal niveau te behouden.

Voor de clustering werd de Partitioning Around Medoids (PAM) techniek gebruikt. PAM selecteert medoids, de meest representatieve punten binnen elke cluster, en minimaliseert de som van de dissimilariteiten tussen de punten en hun respectieve medoids. Dit zorgde voor clusters die minder gevoelig zijn voor uitschieters en daardoor een hogere mate van samenhang kennen dan met gangbare methoden als Kmeans.

Robuustheid van de typologie

De combinatie van specifieke dimensiereductie- en clusteringtechnieken leidt tot een krachtige en evenwichtige typologie doordat eerst de complexiteit van de data wordt verminderd, waarbij tegelijkertijd de belangrijkste lokale en globale structuren behouden blijven. Dit betekent dat afstanden tussen gemeenten, zowel op korte als op langere afstand, duidelijke betekenis hebben, waardoor gelijkenissen en verschillen nauwkeurig kunnen worden gemeten. Dit bevordert een dieper begrip van de variaties tussen gemeenten.

Na deze reductie kan PAM (Partitioning Around Medoids) de vereenvoudigde data nauwkeurig groeperen in duidelijke en betekenisvolle clusters. PAM selecteert medoids, de meest representatieve punten binnen elk cluster,

² Het uitgangspunt werd gevormd door de kenmerken die zijn gehanteerd door het SCP in de 'vier gemeenten typologie' <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/05/01/vier-typen-gemeenten>

en minimaliseert de som van de dissimilariteiten tussen de punten en hun respectieve medoids. In dit opzicht kan de medoid worden gezien als de belangrijkste vertegenwoordiging van het dominante karakter van het cluster. Dit proces resulteert in representatieve clusters die beleidsmakers en onderzoekers helpen bij het ontwikkelen van gerichte interventies en beleidsmaatregelen, doordat de verschillende kenmerken van gemeenten beter inzichtelijk worden.

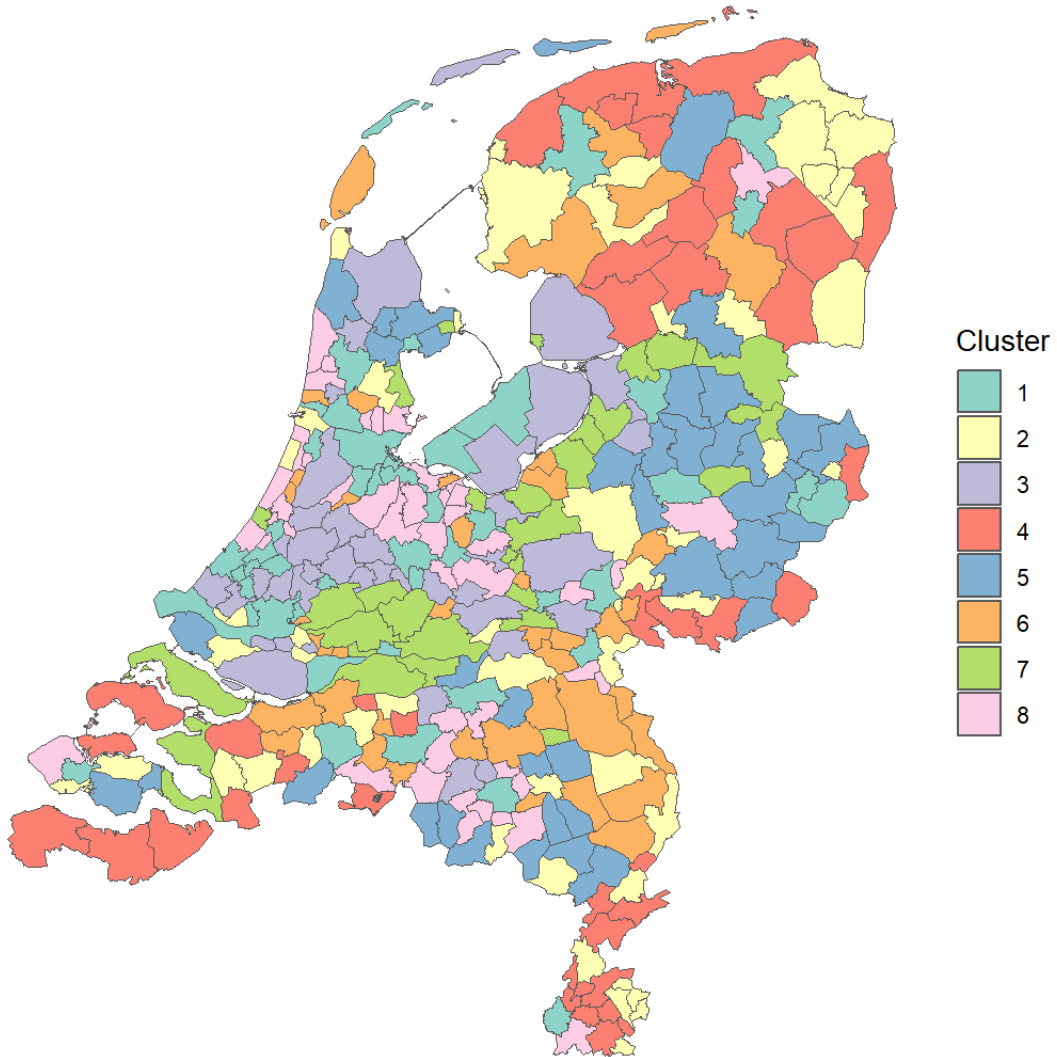
Resultaten en interpretatie

Op basis van de clusteringresultaten werden de gemeenten ingedeeld in 8 segmenten. Dit aantal werd gekozen vanwege de relatief hoge interne samenhang van de clusters en het praktische voordeel van een handzaam aantal clusters met een evenwichtige distributie van gemeenten. Deze segmenten weerspiegelen de verschillende manieren waarop maatschappelijke vraagstukken zich lokaal manifesteren en zorgt voor een gedetailleerde en bruikbare indeling die beleidsmakers en onderzoekers ondersteunt bij het ontwikkelen van gerichte interventies en maatregelen.

De segmenten zijn:

1. **Sterk verstedelijkte gemeenten en gelieerde woongemeenten:** Gemeenten met hoge bevolkingsdichtheid, een hoog percentage jonge inwoners en veel eenpersoonshuishoudens.
2. **Perifere gemeenten met sociale en economische uitdagingen:** Gemeenten met hoge werkloosheid, laag gemiddeld inkomen en hoge afhankelijkheid van sociale uitkeringen.
3. **Centrale woongemeenten met landelijk karakter:** Gemeenten met een evenwichtige bevolkingsopbouw en een landelijke omgeving.
4. **Kleinere perifere gemeenten, vergrijzend of krimpend:** Gemeenten met een hoog percentage ouderen en/of een dalende bevolking.
5. **Welvarende landelijke gemeenten:** Gemeenten met hoge WOZ-waarden en een hoog mediaan vermogen.
6. **Perifere gemeenten met (historische) economische specialisatie:** Gemeenten met een specifieke dominante economische activiteit of industriële geschiedenis.
7. **Traditionele gemeenten met sterke geloofsgemeenschap:** Gemeenten met een hoge mate van religieuze participatie en traditionele gezinsstructuren.
8. **Welvarende woongemeenten:** Gemeenten met hoge inkomens, veel hoogopgeleide inwoners en een hoog percentage eigen woningen.

Geografische verdeling van de clusters over Nederland

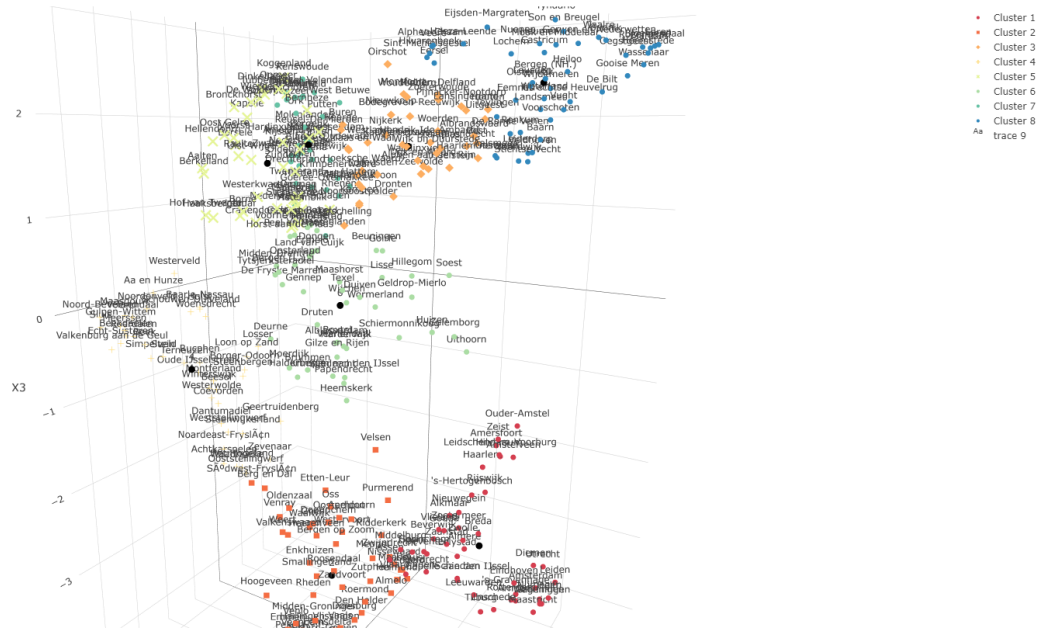

Meer informatie

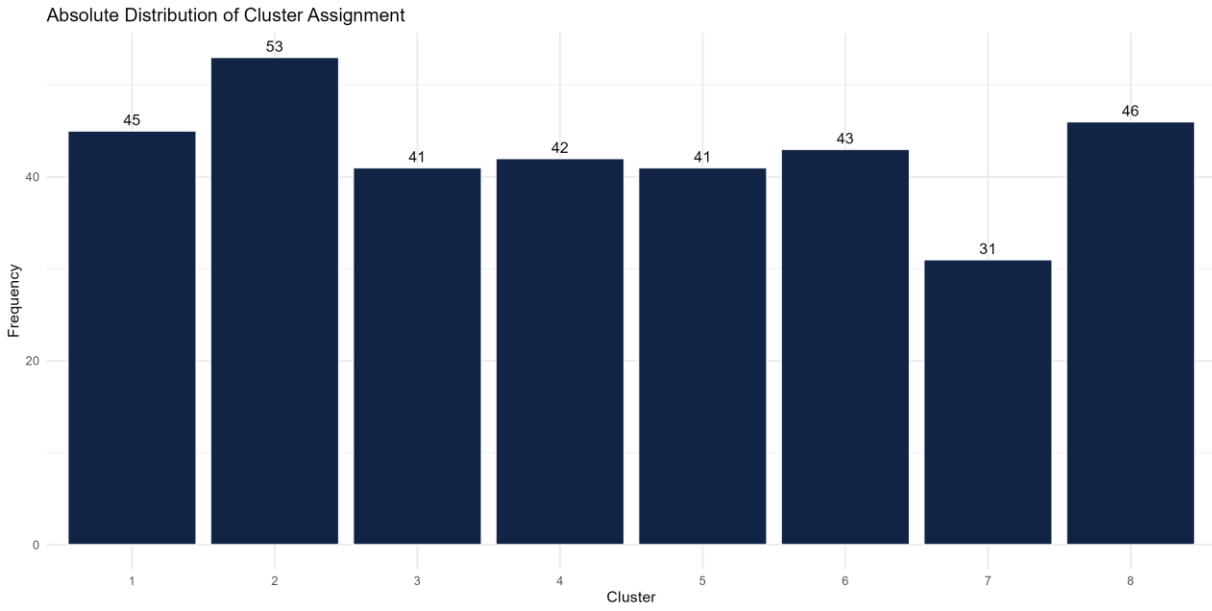
Het onderzoek is uitgevoerd in mei 2024 door Mark Gremmen (onderzoeker), met aanvullende inhoudelijke ondersteuning van Hidde Boonstra (expert data en monitoring). Voor vragen of opmerkingen over dit onderzoek kunt u contact opnemen met Mark Gremmen via e-mail: mark.gremmen@vng.nl of via waarstaatjegemeente@vng.nl.

Bijlage

Relatieve afstand tussen gemeenten

Incidentie per cluster

Clusterindeling

cluster	cbs_id	gemeente
Sterk verstedelijkte gemeenten en gelieerde woongemeenten		
1	GM0014	Groningen
1	GM0034	Almere
1	GM0080	Leeuwarden
1	GM0096	Vlieland
1	GM0106	Assen
1	GM0150	Deventer
1	GM0153	Enschede
1	GM0164	Hengelo
1	GM0193	Zwolle
1	GM0202	Arnhem
1	GM0268	Nijmegen
1	GM0289	Wageningen
1	GM0307	Amersfoort
1	GM0344	Utrecht
1	GM0355	Zeist
1	GM0356	Nieuwegein
1	GM0361	Alkmaar
1	GM0362	Amstelveen
1	GM0363	Amsterdam
1	GM0375	Beverwijk
1	GM0384	Diemen
1	GM0392	Haarlem
1	GM0402	Hilversum
1	GM0405	Hoorn
1	GM0437	Ouder-Amstel
1	GM0479	Zaanstad
1	GM0502	Capelle aan den IJssel
1	GM0503	Delft
1	GM0505	Dordrecht
1	GM0512	Gorinchem
1	GM0513	Gouda
1	GM0518	's-Gravenhage
1	GM0546	Leiden
1	GM0599	Rotterdam
1	GM0603	Rijswijk
1	GM0606	Schiedam
1	GM0637	Zoetermeer
1	GM0687	Middelburg

1	GM0758	Breda
1	GM0772	Eindhoven
1	GM0796	's-Hertogenbosch
1	GM0855	Tilburg
1	GM0935	Maastricht
1	GM0995	Lelystad
1	GM1916	Leidschendam-Voorburg

Perifere gemeenten met sociale en economische uitdagingen

2	GM0037	Stadskanaal
2	GM0047	Veendam
2	GM0072	Harlingen
2	GM0074	Heerenveen
2	GM0090	Smallingerland
2	GM0114	Emmen
2	GM0118	Hoogeveen
2	GM0119	Meppel
2	GM0141	Almelo
2	GM0173	Oldenzaal
2	GM0200	Apeldoorn
2	GM0221	Doesburg
2	GM0222	Doetinchem
2	GM0275	Rheden
2	GM0281	Tiel
2	GM0293	Westervoort
2	GM0301	Zutphen
2	GM0388	Enkhuizen
2	GM0400	Den Helder
2	GM0439	Purmerend
2	GM0453	Velsen
2	GM0473	Zandvoort
2	GM0556	Maassluis
2	GM0597	Ridderkerk
2	GM0622	Vlaardingen
2	GM0642	Zwijndrecht
2	GM0664	Goes
2	GM0718	Vlissingen
2	GM0748	Bergen op Zoom
2	GM0765	Pekela
2	GM0777	Etten-Leur
2	GM0794	Helmond
2	GM0826	Oosterhout
2	GM0828	Oss
2	GM0858	Valkenswaard

2	GM0867	Waalwijk
2	GM0882	Landgraaf
2	GM0899	Brunssum
2	GM0917	Heerlen
2	GM0928	Kerkrade
2	GM0957	Roermond
2	GM0981	Vaals
2	GM0983	Venlo
2	GM0984	Venray
2	GM0988	Weert
2	GM1674	Roosendaal
2	GM1883	Sittard-Geleen
2	GM1895	Oldambt
2	GM1900	Súdwest-Fryslân
2	GM1930	Nissewaard
2	GM1945	Berg en Dal
2	GM1952	Midden-Groningen
2	GM1979	Eemsdelta

Centrale woongemeenten met landelijk karakter

3	GM0050	Zeewolde
3	GM0093	Terschelling
3	GM0166	Kampen
3	GM0171	Noordoostpolder
3	GM0214	Buren
3	GM0228	Ede
3	GM0244	Hatterum
3	GM0246	Heerde
3	GM0267	Nijkerk
3	GM0303	Dronten
3	GM0321	Houten
3	GM0335	Montfoort
3	GM0351	Woudenberg
3	GM0352	Wijk bij Duurstede
3	GM0353	IJsselstein
3	GM0394	Haarlemmermeer
3	GM0450	Uitgeest
3	GM0484	Alphen aan den Rijn
3	GM0489	Barendrecht
3	GM0531	Hendrik-Ido-Ambacht
3	GM0569	Nieuwkoop
3	GM0589	Oudewater
3	GM0613	Albrandswaard
3	GM0627	Waddinxveen

3	GM0632	Woerden
3	GM0638	Zoeterwoude
3	GM0668	West Maas en Waal
3	GM0753	Best
3	GM0797	Heusden
3	GM0823	Oirschot
3	GM1621	Lansingerland
3	GM1734	Overbetuwe
3	GM1783	Westland
3	GM1842	Midden-Delfland
3	GM1884	Kaag en Braassem
3	GM1892	Zuidplas
3	GM1901	Bodegraven-Reeuwijk
3	GM1911	Hollands Kroon
3	GM1926	Pijnacker-Nootdorp
3	GM1963	Hoeksche Waard
3	GM1980	Dijk en Waard

Kleinere perifere gemeenten, vergrijzend of krimpend

4	GM0059	Achtkarspelen
4	GM0085	Ooststellingwerf
4	GM0098	Weststellingwerf
4	GM0109	Coevorden
4	GM0168	Losser
4	GM0294	Winterswijk
4	GM0299	Zevenaar
4	GM0677	Hulst
4	GM0715	Terneuzen
4	GM0744	Baarle-Nassau
4	GM0779	Geertruidenberg
4	GM0809	Loon op Zand
4	GM0840	Rucphen
4	GM0851	Steenbergen
4	GM0873	Woensdrecht
4	GM0888	Beek
4	GM0889	Beesel
4	GM0938	Meerssen
4	GM0965	Simpelveld
4	GM0971	Stein
4	GM0986	Voerendaal
4	GM0994	Valkenburg aan de Geul
4	GM1509	Oude IJsselstreek
4	GM1641	Maasgouw
4	GM1669	Roerdalen

4	GM1676	Schouwen-Duiveland
4	GM1680	Aa en Hunze
4	GM1681	Borger-Odoorn
4	GM1695	Noord-Beveland
4	GM1699	Noordenveld
4	GM1701	Westerveld
4	GM1708	Steenwijkerland
4	GM1711	Echt-Susteren
4	GM1714	Sluis
4	GM1729	Gulpen-Wittern
4	GM1891	Dantumadiel
4	GM1949	Waadhoeke
4	GM1950	Westerwolde
4	GM1954	Beekdaelen
4	GM1955	Montferland
4	GM1966	Het Hogeland
4	GM1970	Noardeast-Fryslân

Welvarende landelijke gemeenten

5	GM0060	Ameland
5	GM0147	Borne
5	GM0148	Dalfsen
5	GM0158	Haaksbergen
5	GM0163	Hellendoorn
5	GM0175	Ommen
5	GM0177	Raalte
5	GM0183	Tubbergen
5	GM0189	Wierden
5	GM0197	Aalten
5	GM0232	Epe
5	GM0263	Maasdriel
5	GM0285	Voorst
5	GM0420	Medemblik
5	GM0432	Opmeer
5	GM0441	Schagen
5	GM0498	Drechterland
5	GM0654	Borsele
5	GM0678	Kapelle
5	GM0743	Asten
5	GM0847	Someren
5	GM0879	Zundert
5	GM0946	Nederweert
5	GM1586	Oost Gelre
5	GM1598	Koggenland

5	GM1640	Leudal
5	GM1652	Gemert-Bakel
5	GM1659	Laarbeek
5	GM1667	Reusel-De Mierden
5	GM1690	De Wolden
5	GM1706	Cranendonck
5	GM1721	Bernheze
5	GM1724	Bergeijk
5	GM1728	Bladel
5	GM1735	Hof van Twente
5	GM1773	Olst-Wijhe
5	GM1774	Dinkelland
5	GM1859	Berkelland
5	GM1876	Bronckhorst
5	GM1969	Westerkwartier
5	GM1992	Voorne aan Zee

Perifere gemeenten met (historische) economische specialisatie

6	GM0086	Opsterland
6	GM0088	Schiermonnikoog
6	GM0209	Beuningen
6	GM0213	Brummen
6	GM0216	Culemborg
6	GM0225	Druten
6	GM0226	Duiven
6	GM0233	Ermelo
6	GM0243	Harderwijk
6	GM0296	Wijchen
6	GM0342	Soest
6	GM0345	Veenendaal
6	GM0396	Heemskerk
6	GM0406	Huizen
6	GM0448	Texel
6	GM0451	Uithoorn
6	GM0482	Alblasserdam
6	GM0534	Hillegom
6	GM0542	Krimpen aan den IJssel
6	GM0553	Lisse
6	GM0590	Papendrecht
6	GM0610	Sliedrecht
6	GM0737	Tytsjerksteradiel
6	GM0757	Boxtel
6	GM0762	Deurne
6	GM0766	Dongen

6	GM0784	Gilze en Rijen
6	GM0785	Goirle
6	GM0880	Wormerland
6	GM0893	Bergen (L.)
6	GM0907	Gennep
6	GM1507	Horst aan de Maas
6	GM1655	Halderberge
6	GM1705	Lingewaard
6	GM1709	Moerdijk
6	GM1719	Drimmelen
6	GM1731	Midden-Drenthe
6	GM1771	Geldrop-Mierlo
6	GM1894	Peel en Maas
6	GM1940	De Fryske Marren
6	GM1948	Meierijstad
6	GM1982	Land van Cuijk
6	GM1991	Maashorst

Traditionele gemeenten met sterke geloofsgemeenschap

7	GM0160	Hardenberg
7	GM0180	Staphorst
7	GM0184	Urk
7	GM0203	Barneveld
7	GM0230	Elburg
7	GM0269	Oldebroek
7	GM0273	Putten
7	GM0279	Scherpenzeel
7	GM0297	Zaltbommel
7	GM0302	Nunspeet
7	GM0313	Bunschoten
7	GM0331	Lopik
7	GM0339	Renswoude
7	GM0340	Rhenen
7	GM0385	Edam-Volendam
7	GM0523	Hardinxveld-Giessendam
7	GM0532	Stede Broec
7	GM0537	Katwijk
7	GM0703	Reimerswaal
7	GM0716	Tholen
7	GM0755	Boekel
7	GM1700	Twenterand
7	GM1740	Neder-Betuwe
7	GM1742	Rijssen-Holten
7	GM1896	Zwartewaterland

7	GM1924	Goeree-Overflakkee
7	GM1931	Krimpenerwaard
7	GM1959	Altena
7	GM1960	West Betuwe
7	GM1961	Vijfheerenlanden
7	GM1978	Molenlanden
Welvarende woongemeenten		
8	GM0252	Heumen
8	GM0262	Lochem
8	GM0274	Renkum
8	GM0277	Rozendaal
8	GM0308	Baarn
8	GM0310	De Bilt
8	GM0312	Bunnik
8	GM0317	Eemnes
8	GM0327	Leusden
8	GM0358	Aalsmeer
8	GM0373	Bergen (NH.)
8	GM0376	Blaricum
8	GM0377	Bloemendaal
8	GM0383	Castricum
8	GM0397	Heemstede
8	GM0399	Heiloo
8	GM0415	Landsmeer
8	GM0417	Laren
8	GM0431	Oostzaan
8	GM0547	Leiderdorp
8	GM0575	Noordwijk
8	GM0579	Oegstgeest
8	GM0626	Voorschoten
8	GM0629	Wassenaar
8	GM0717	Veere
8	GM0736	De Ronde Venen
8	GM0770	Eersel
8	GM0798	Hilvarenbeek
8	GM0820	Nuenen, Gerwen en Nederwetten
8	GM0824	Oisterwijk
8	GM0845	Sint-Michielsgestel
8	GM0848	Son en Breugel
8	GM0852	Waterland
8	GM0861	Veldhoven
8	GM0865	Vught
8	GM0866	Waalre

8	GM0944	Mook en Middelaar
8	GM1525	Teylingen
8	GM1581	Utrechtse Heuvelrug
8	GM1658	Heeze-Leende
8	GM1696	Wijdmeren
8	GM1723	Alphen-Chaam
8	GM1730	Tynaarlo
8	GM1903	Eijsden-Margraten
8	GM1904	Stichtse Vecht
8	GM1942	Gooise Meren